

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar – Breuer Marcell Doktori Iskola

TÉZISFÜZET

2012. Pécs

Csontos Györgyi

MEDIÁLIS ÉPÍTÉSZET

„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről -
- a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán

Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉS**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

1. TÉZIS

Az építészet és médiájának történetét vizsgálva, azok viszonyaiban
többnyire valamiféle összeférhetlenség, idegenkedés tapasztalható.

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉSZEZET**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

1. TÉZIS

Mindez egyaránt származhat a média parttalan önképéből, ugyanakkor az építészet évezredekben áthúzódó, korunkban pedig határozottan felerősödő identitásproblémájából is.

A művészet és a racionális tudományok határterületén mozgó építészet önképének kialakulásában az első jelentős átalakulás a reneszánszban, majd a XIX-XX. században történt: az építésznek önálló neve és munkássága lett.

A „médiá” megjelenését a történelmi tudat, illetve a történetírás gyakorlata tette szükségessé.

A média második forradalmát (a könyvnyomtatás feltalálása, a sajtó megjelenése után), a fotózás, majd a mozgókép megjelenése jelentette: a mozgás, a háromdimenziós észlelés az építészet szemszögéből releváns.

Kezdetben az építészet szolgálta a filmet, de a tendencia megfordulásával (a hangos film megjelenésekor) kettévált az építészetet díszletül használó művészfilm és az építészetet ábrázolási tárgyának tekintő dokumentumfilm, mely tendencia a tömegmédiá (televíziózás) megjelenésével csak fokozódott.

A tömegmédiá megjelenésével az a szolgáló (és kiszolgáló) jelleg, amely a „médiát” mint közvetítő intézményt évezredekben át jellemezte, sokszínűvé és helyenként ellentmondásossá vált. Az e tekintetben alapvetően konzervatív építésztársadalom máig idegenkedik az e médiafelülettől az önkép azonosítására inkább a statikus fotót használja. Az építészetről adott képet pedig mégis leginkább tömegmédiák alakítják – így a „tömeg” és „építész között” gyakorta a „meg nem értettség” észlelhető.

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉS**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

2. TÉZIS

A medialitásnak többféle olvasata is létezik az értekezés témáját adó
kreált kifejezés: a „mediális építészet” szempontjából.

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉS**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

2. TÉZIS

Az építészetnek – mint a vizuális kultúra részének – képe, megjelenése, ezek esztétikai minősége egyrészt egyfajta kommunikációs felület. Az építészeti mondandó, tartalom képi kivetülése nagyban függhet a médiafelületek típusaitól, illetve azok belső logikájukkal, határotságukkal és lehetőségeikkel vissza is hathatnak az ábrázolandó tárgyra.

A másik lehetséges „olvasat” arra a jelenségre utal, hogy a medialitás a kortárs építészet egyik strukturáló elemévé is vált. A mediális dizájn, formálás, az építészeti terek gyökeresen más indíttatású szerkesztettségű egy izgalmas, magának helyet követelő új jelenség.

A medialitás jelentése továbbá ezeken túl: „középső”. E vonatkozásban a szélsőségmentes „középen tartózkodás”, az „egyensúlyban levés”, és a „közvetítő közeg” olvasat is fontos, ami e kutatási terület egyik lényegi eleme. Az építészet médiájának nagy kérdése, hogy valójában is közvetítő közeg-e?

Az olvasatok, ha az építészetet ábrázolandó „anyagnak” tekintjük, akkor azoknak a következő kategóriáit állíthatjuk fel: kommunikációs felület (textúra-esztétika), szervező közeg (struktúra-filozófia), közvetítő elem (faktúra-szociológia).

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉS**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

3. TÉZIS

Az építészet és az azt befogadó laikus társadalom közötti közvetítésre kísérletet tevő „Tizenkét kőműves” vizuális projekt sikerességéhez újfajta strukturáltság bevezetésére volt szükség, melynek lényege a „csomag”-ban gondolkodás.

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉSZEZET**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

3. TÉZIS

Az építészet új mediális megjelenésének igénye jelentkezett a tömegmédiában, melynek egyik szereplőjévé vált a „Tizenkét kőműves” című produkció is, amely abban különbözik más, nagyjából vele egy időben jelentkező, ismeretterjesztő szándékú kortárs építészeti filmsorozatokról, hogy a hét év alatt lebonyolított projektet az alkotók kezdettől multimediális szándékkal, „csomagban” valósították meg.

Ez a csomag a harminchat kortárs építész portréfilmjét (televíziós változatban), illetve a filmbemutatók nyilvános beszélgetéseinek szerkesztett változatát és a DVD-ket tartalmazó könyves verziót is magában foglalta.

A projekt – az anyag nagy terjedelmére, korlátozott átfoghatóságára való tekintettel – három ütemben bonyolódott le 2005 és 2012 között: így tudta az alkotói vállalat teljesíteni, hogy – szükségképpen szubjektív – keresztmetszetet adjon a kortárs magyar építészet ezred eleji állapotáról, a teljesség igénye nélkül, a formálódó vagy kész életművel rendelkező mesterekre összpontosítva.

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉS**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

4. TÉZIS

A „Tizenkét kőműves” portréfilmsorozata az időbe helyezve és filozófiailag is egy - a kívánt eredmény elérése szempontjából nélkülözhetetlen - szűk határmezsgyét jelölt ki magának.

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉS**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

4. TÉZIS

A filmes feldolgozás során meg kellett találni azt a szűk sávot, amely a szakmai korrektséget és igényességet a laikusok általi befogadás lehetőségével párosítja. A speciális építészeti médium – mediális építészet – nem teljesíti minden ízében a kortárs média kurrens elvárásait. Ezek az elvárások a felületesség, a normatív megközelítést negligáló magazinosság irányába mozdulnak el, az építészeti üzeneteket szükségképpen fellazítva mind a tartalom, mind a látvány tekintetében. Úgy is lehet fogalmazni: a Tizenkét kőműves csak a XXI. század elején valósulhatott meg, de csakis a XX. század formai eszközeivel. Ez az a vékony sáv, ahol a már említett építészeti konzervativizmus még tolerálni volt képes a mozgóképes műfaj még mindig sokkoló forradalmát.

Mezsgye a produkció olyan tekintetben is, hogy a szakma és a laikus közönség, az oktatási célra is alkalmas építészeti korrektség és az érdeklődő értelmiségi publikum tűréshatára között jelölte ki a mozgásterét. Mind a feliratozás, mind az interjúk tagolása a „gyorsfénykép” szándékával azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a filmkészítői alázat az adott építészeti és pedagógusi iskolák speciális voltát domborítsa ki, s ne a mediátorok önmegvalósítását szolgálja.

Az alkalmazott monológ- és etűdszerkezet vállaltan korszerűtlen, de a skolasztikus megvalósítása az egyetlen lehetséges út volt az alkotók számára. Valószínű, hogy ezt a produkciót sem előbb, sem később nem lehetett volna ilyen formában és stratégiával megvalósítani.

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉS**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

5. TÉZIS

A mozgóképes építészeti film és a statikus látványanyaggal dolgozó fotó azonos gyökerekből táplálkozik, de több helyen mégis eltérő logikával és eszköztárral rendelkeznek.

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉSZET**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

5. TÉZIS

A filmek konkrét elkészítésénél egyrészt cél volt a tartós, átlátható, dokumentatív, „klasszikus” képsorok kialakítása, másrészt pedig a televíziós felhasználásra is alkalmas követhető, az időkereteket betartó, impulzív, gyors információátadásra alkalmas képeké. Az epizódok megalkotása a dokumentumfilmek két fő témája köré csoportosult: a nyilatkozó személye, illetve a riportalanyok életművét alkotó épületek köré. A képi világ kialakításánál az e témakörben járatos, valamint speciálisan ehhez a sorozathoz igazított képi eszközök jelentkeztek.

A sorozat sajátos logikáját és eszköztárát jelen értekezés a film szempontjából a „szerkezet, ritmus, klipek”, „portré, kompozíció, stílus”, „helyszín, mondandó, belső logika”, „alkat, pillanat, végszó”, „összefüggés, kapcsolat, „krimi””, „leleplezés”, környezet, kontextus (fahrt, légifelvétel)”, „költőiség, tér (mélység-élesség, stoptrükk, fény)”, „filmegység (magyarázat, klip)”, „dokumentálás, változás”, „dokumentálás, adatrögzítés”, „dokumentálás, hozzáférhetőség” címszavak mentén tárgyalja, a filmhez kapcsolódó könyv specialitásait pedig a „kép”, „szöveg”, „dizájn” témakörökön keresztül tekinti át.

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csontos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉS**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

6. TÉZIS

Az építészeti tervezés és a „mediális építészet” közvetítő szerepköréhez tartozó szakmai publikálás és szervezőmunka – azok megnyilvánulási lehetőségeit, konstrukcióit tekintve - valójában lehet azonos gyökerű is.

Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar - Breuer Marcell Doktori Iskola 2012. Pécs
Csonotos Györgyi: **MEDIÁLIS ÉPÍTÉSZEZET**
„Nézetek” az építészeti médiáról, portréfilmekről - a „Tizenkét kőműves” projekt kapcsán
Témavezetők: Dr. Klein Rudolf, Bachmann Bálint DLA

6. TÉZIS

A dolgozat a mediális építészeti tevékenységnek a Tizenkét kőművesből kiinduló elágazásait és az azt körülvevő kísérleteit is lajstromba véve, azok rávilágíthatnak az építészeti tervezés, publikálás és szervezőmunka valójában azonos gyökerű megnyilvánulási lehetőségeire, konstrukcióira.

A „Tizenkét kőműves” projekt sajátos tapasztalata és felismerése is, hogy a film- és könyvsorozat elkészítése az építészeti tervezés folyamatával analóg. Miként az építészeti tervezés is csapatmunka eredménye, ez a projekt sem nélkülözhetette a szerkesztő, rendező, operatőr, vágó, zeneszerző, videografikus, fotós, könyvtervező és kiadó szoros, egymást feltételező együttműködését. Az analógia kimutatható a társszakmák és társművészetek kooperációja során is.

A tézisben megfogalmazott azonos indíttatás és megnyilvánulási lehetőség a filmes publikációk műfajában nem csak a portréfilmmezőben érvényes, azok például a „Tizenkét kőműves” alkotóinak új mediális kísérletinél - építészeti magazin, tematikus filmek, illusztratív termékek, webes megjelenés - is megfigyelhetők.